

Utrikesutskottets betänkande 2023/24:UU17

Partnerskapsavtal mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater och medlemmarna i Organisationen för stater i Afrika, Karibien och Stillahavsområdet

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen ställer sig bakom regeringens förslag om ett partnerskapsavtal mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater och medlemmarna i Organisationen för stater i Afrika, Karibien och Stillahavsområdet.

I betänkandet finns ett särskilt yttrande (V).

Behandlade förslag

Proposition 2023/24:95 Partnerskapsavtal mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater och medlemmarna i organisationen för stater i Afrika, Karibien och Stillahavsområdet

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Bakgrund	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	5
Utskottets överväganden.....	6
Partnerskapsavtal mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater och medlemmarna i Organisationen för stater i Afrika, Karibien och Stillahavsområdet	6
Utskottets ställningstagande.....	7
Särskilt yttrande.....	9
Partnerskapsavtal mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater och medlemmarna i Organisationen för stater i Afrika, Karibien och Stillahavsområdet (V).....	9
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	10
Propositionen	10

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Partnerskapsavtal mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater och medlemmarna i Organisationen för stater i Afrika, Karibien och Stilla-havsområdet

Riksdagen godkänner partnerskapsavtalet mellan å ena sidan Europeiska unionen och dess medlemsstater och å andra sidan medlemmarna i Organisationen för stater i Afrika, Karibien och Stilla-havsområdet (Osaks), undertecknat i Samoa den 15 november 2023.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:95.

Stockholm den 16 maj 2024

På utrikesutskottets vägnar

Aron Emilsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Aron Emilsson (SD), Morgan Johansson (S), Markus Wiechel (SD), Olle Thorell (S), Linnéa Wickman (S), Tomas Eneroth (S), Ann-Sofie Alm (M), Håkan Svenneling (V), Magnus Bertsson (KD), Kerstin Lundgren (C), John E Weinerhall (M), Jacob Risberg (MP), Katarina Tolgfors (M), Azra Muranovic (S), Gustaf Göthberg (M), Martin Melin (L) och Joanna Lewerentz (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta ärende behandlar utskottet regeringens proposition 2023/24:95 Partnerskapsavtal mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater och medlemmarna i organisationen för stater i Afrika, Karibien och Stillahavsområdet. Propositionen kom in till riksdagen den 19 mars 2024. Inga följdmotioner har väckts med anledning av propositionen. Utrikesutskottet beslutade den 11 april 2024 att ge näringsutskottet möjlighet att yttra sig. Näringsutskottet beslutade den 11 april 2024 att inte yttra sig. Statssekreterare Diana Janse föredrog ärendet för utrikesutskottet den 2 maj 2024.

Enligt 10 kap. 3 § regeringsformen ska internationella avtal av större vikt godkännas av riksdagen. Regeringen gör bedömningen att det aktuella avtalet är av sådan vikt.

Bakgrund

Samarbetet med de 79 staterna i Afrika, Karibien och Stillahavsområdet (AKS-länderna) har funnits i reglerad form sedan 1970-talet och utgör basen för EU:s relationer med AKS-länderna inklusive handels- och/eller investeringsavtal, regionala strategier och insatser. Grunden för partnerskapet lades när Frankrike införde Europeiska ekonomiska gemenskapens (EEG) grundande ställde som krav att landets kolonier skulle inkluderas i Romfördraget. En särskild biståndsfond, Europeiska utvecklingsfonden (EUF), inrättades för ändamålet. Vid Storbritanniens inträde i EEG fick ett antal före detta brittiska kolonier samma status som de tidigare franska kolonierna. Cotonouavtalet antogs 2000 och ersatte Lomékonventionen från 1975. Cotonouavtalet har sedan dess varit vägledande för relationerna mellan EU och AKS-länderna och bygger på politisk dialog, handel och utvecklingssamarbete. Cotonouavtalet ersätts nu av Samoaavtalet.

Förhandlingarna om ett förnyat partnerskapsavtal mellan EU och medlemmarna i Osaks påbörjades 2018. En politisk överenskommelse om ett nytt partnerskapsavtal nåddes den 3 december 2020 och det nya avtalet paraferades av chefsförhandlarna från EU och Osaks den 15 april 2021. Den svenska regeringen deltog aktivt under hela förhandlingsarbetet. Den 11 juni 2021 presenterade Europeiska kommissionen ett utkast till rådsbeslut om undertecknande och provisorisk tillämpning av ett nytt partnerskapsavtal som sedan förhandlades i rådet. Den svenska regeringen drev processen om beslut om undertecknande under det svenska EU-ordförandeskapet. Det nya avtalet, Samoaavtalet, undertecknades i Samoa den 15 november 2023. Samoaavtalet tillämpas provisoriskt sedan den 1 januari 2024 tills alla medlemsstater har

ratificerat det och minst två tredjedelar av Osaks medlemsstater har ratificerat det.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att riksdagen godkänner partnerskapsavtalet mellan å ena sidan Europeiska unionen och dess medlemsstater och å andra sidan medlemmarna i Organisationen för stater i Afrika, Karibien och Stillaohavsområdet (Osaks).

Jämfört med Cotonouavtalet, som primärt syftade till att främja AKS-ländernas utveckling, har Samoaavtalet ett förstärkt fokus på partnerskap för att understryka att EU och medlemmarna i Osaks är jämbördiga parter. Samoaavtalet täcker fler samarbetsområden än det tidigare avtalet. Bestämmelserna om den politiska dialogen mellan avtalsparterna och om deras fullgörande av skyldigheter har utvecklats. Respekt för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer är grundläggande för Samoaavtalet.

Samoaavtalet innehåller gemensamma principer och fastställer följande prioriterade områden: demokrati och mänskliga rättigheter, rättvis ekonomisk tillväxt och utveckling, klimatförändringar, mänsklig och social utveckling, fred och säkerhet samt migration och rörlighet. Samoaavtalet är inget handelsavtal men innefattar åtaganden för att adressera handelshinder, öka investeringarna och stärka den privata sektorns engagemang i handeln mellan parterna. Konkreta handelsavtal sluts i stället separat genom s.k. ekonomiska partnerskapsavtal (EPA).

Utskottets överväganden

Partnerskapsavtal mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater och medlemmarna i Organisationen för stater i Afrika, Karibien och Stillahavsområdet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller proposition 2023/24:95. Därmed godkänner riksdagen partnerskapsavtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater och medlemmarna i Organisationen för stater i Afrika, Karibien och Stillahavsområdet.

Jämför det särskilda yttrandet (V).

Propositionen

Avtalet

Regeringen anför i propositionen att Samoavalet ska fungera som en övergripande ram för relationerna mellan EU och AKS-länderna. Samoavalet fokuserar på mänskliga rättigheter, demokrati, social och mänsklig utveckling, hållbar, regelbaserad och förenklad handel, migration samt hållbar tillväxt och ska stärka parternas förmåga att tillsammans möta globala utmaningar. Genom Samoavalet skapas förutsättningar för att stärka synergier mellan handel och utvecklingsarbete. Möjligheterna att samarbeta om utmaningar kopplade till irreguljär migration, återvändande och återtagande förbättras.

Samoavalet följer EU:s mål på det externa området och bidrar till den politiska prioriteringen av EU som en stark global aktör. Samoavalet ger förutsättningar för att stärka samarbetet med respektive region och tillåter ett mer skräddarsytt samarbete än tidigare avtal.

De specifika målen för Samoavalet är att

1. främja, skydda och förverkliga de mänskliga rättigheterna, demokratiska principer, rättsstatens principer och god samhällsstyrning, varvid särskild vikt ska fästas vid jämställdhet
2. bygga fredliga och hållbara stater och samhällen och hantera befintliga och framväxande hot mot fred och säkerhet
3. främja mänsklig och social utveckling, i synnerhet för att utrota fattigdom och åtgärda ojämlikheter, för att säkerställa att alla har ett värdigt liv och att ingen lämnas utanför, varvid särskild vikt ska fästas vid kvinnor och flickor

4. mobilisera investeringar, stödja handeln och främja utvecklingen av den privata sektorn i syfte att uppnå en hållbar och inkluderande tillväxt och skapa anständigt arbete för alla
5. bekämpa klimatförändringar, skydda miljön och säkerställa en hållbar förvaltning av naturresurserna
6. genomföra en övergripande och balanserad migrationsstrategi för att dra nytta av fördelarna med en säker, ordnad och reguljär migration och rörlighet, motverka irreguljär migration och samtidigt ta itu med dess bakomliggande orsaker, med full respekt för internationell rätt och i enlighet med parternas respektive befogenheter.

Konsekvenser av avtalet

Regeringen anför i propositionen att Samoaavtalet till skillnad från Cotonouavtalet inte innehåller någon särskild finansieringsfond eftersom EUF integrerats i unionens budget för perioden 2021–2027 genom instrumentet för grannskapspolitik, utvecklingssamarbete och internationellt samarbete (NDICI–Europa i världen). EU åtar sig att tillhandahålla lämplig nivå av finansiering i linje med EU:s egna regler och procedurer. För svensk del innebär Samoaavtalet således inte några budgetära konsekvenser.

I övrigt förväntas Samoaavtalet stärka parternas möjligheter att tillsammans möta globala utmaningar. Samoaavtalet följer EU:s mål på det externa området och bidrar till den politiska prioriteringen om EU som en stark global aktör. Eftersom Samoaavtalet löper på 20 år ges goda möjligheter till långsiktiga samarbeten på områden såsom genomförandet av Agenda 2030, fattigdomsbekämpning, förebyggande av irreguljär migration, jämställdhet, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR), mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer, miljö och klimat. Samoaavtalet ger förutsättningar för att stärka synergier mellan handel och utvecklingssamarbete.

Regeringen bedömer inte att överenskommelsen strider mot de skyldigheter som följer av Sveriges medlemskap i EU eller har andra konsekvenser för Sveriges övriga internationella åtaganden.

Utskottets ställningstagande

Enligt riksdagsordningen ska utrikesutskottet bereda ärenden om rikets förhållande till och överenskommelser med andra stater och mellanfolkliga organisationer, internationellt utvecklingssamarbete och utrikeshandel i övrigt samt internationellt ekonomiskt samarbete, om ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredningsområde.

Utrikesutskottet välkomnar partnerskapsavtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater och medlemmarna i Organisationen för stater i Afrika, Karibien och Stillahavsområdet.

Utskottet välkomnar vidare att Samoaavtalet fokuserar på mänskliga rättigheter, demokrati, social och mänsklig utveckling, hållbar, regelbaserad

och förenklad handel, migration samt hållbar tillväxt och ska stärka parternas förmåga att tillsammans möta globala utmaningar.

Utskottet ser positivt på att avtalet skapar förutsättningar för att stärka synergier mellan handel och utvecklingssamarbete samt på en ökad handel mellan EU och utvecklingsländer. Utskottet välkomnar möjligheten till fördjupade relationer med de avtalsslutande staterna och har goda förhoppningar om att avtalet på sikt kommer att ha en positiv effekt såväl för svenska företag och konsumenter som för berörda i de avtalsslutande staterna.

Utskottet noterar att regeringen anför att möjligheterna att samarbeta om utmaningar kopplat till irreguljär migration, återvändande och återtagande förbättras. Utskottet noterar även att Samoaavtalet för svensk del inte innebär några budgetära konsekvenser.

Utskottet delar regeringens bedömning att avtalet bör anses vara av större vikt och att det därför enligt 10 kap. 3 § regeringsformen ska godkännas av riksdagen.

Mot bakgrund av vad som här anförts tillstyrker utskottet förslagen i proposition 2023/24:95.

Särskilt yttrande

Partnerskapsavtal mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater och medlemmarna i Organisationen för stater i Afrika, Karibien och Stilla-havsområdet (V)

Håkan Svenneling (V) anför:

Samoaavtalet är visserligen mycket bättre än föregångaren, Cotonou-avtalet, som slöts för två decennier sedan, men jag skulle gärna vilja se en ännu bättre reglering av den internationella handeln som inte bygger på en marknadsliberal ideologi, utan förbinder avtalsparterna att handla på ett hållbart sätt utifrån miljön, klimatet, och lokala samhällens sociala och ekonomiska tillväxt och utveckling. Enligt mig fokuserar avtalet fortfarande i för stor grad på ett förlegat begrepp om ekonomisk tillväxt som ofta strider mot människocentrerade framsteg och ökat välbefinnande. Till exempel beklagar jag att avtalet inte uppmärksammar många länders ihållande beroende av råvaror och råmaterial, samt behovet av att se till att priserna på råvaror och råmaterial återspeglar de verkliga sociala och miljömässiga kostnaderna för produktionen. Jag menar att en ännu bättre värld är möjlig genom en världshandel som inte har frihandel som ett självändamål utan som en byggsten i ett system där varje lokal marknad får makt över sin egen utveckling.

När det gäller migration beklagar jag att språket nästan uteslutande speglar EU:s mandat, med fokus på att stoppa irreguljär migration, utan tonvikt på migranters rättigheter eller utveckling och mål.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2023/24:95 Partnerskapsavtal mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater och medlemmarna i organisationen för stater i Afrika, Karibien och Stilla-havsområdet:

Riksdagen godkänner partnerskapsavtalet mellan å ena sidan Europeiska unionen och dess medlemsstater och å andra sidan medlemmarna i organisationen för stater i Afrika, Karibien och Stilla-havsområdet (OSAKS).